

جوجه اردک‌های زشت

فقط گوریل‌ها و شیرهای زیبا نیستند که در معرض خطر انقراض قرار دارند. متأسفانه این قاعده درباره حیواناتی با جذابیت کمتر نیز مصداق دارد.

فقط گوریل‌ها و شیرهای زیبا نیستند که در معرض خطر انقراض قرار دارند. متأسفانه این قاعده درباره حیواناتی با جذابیت کمتر نیز مصداق دارد.

انجمن حمایت از حیوانات زشت، مجموعه‌ای است که سیمون وات زیست‌شناس، نویسنده و مجری مشهور تلویزیونی در بریتانیا پایه‌گذاری کرده است. هدف از تأسیس این انجمن زمینه‌سازی برای توجه هر چه بیشتر و جلب مشارکت مردمی در راستای حفاظت از حیواناتی بوده که از نظر ویژگی‌های ظاهری اقبال کمتری دارند یا ظاهر نامتعارف آنها باعث شد وضع زیستی‌شان آن‌طور که باید و شاید مورد توجه قرار نگیرد.

حیواناتی مثل خرس‌های پاندا به دلیل زیبایی و ویژگی‌های منحصر به فرد ظاهری بشدت مورد توجه عموم هستند و به همین دلیل حساسیت‌ها درباره حفاظت از آنها بالاست آن‌قدر بالا که شکار یک خرس پاندا در چین مجازات مرگ را به دنبال خواهد داشت، اما وضع حفاظتی حیوانات در خطر انقراضی مثل میمون دماغ‌دراز که از زیبایی بهره‌ای نبرده‌اند، اغلب دستخوش افت و خیزهای زیادی بوده و احتمالاً در آینده نیز خواهد بود. انجمن حمایت از حیوانات زشت تلاش دارد تا توجهات را بیش از پیش به سمت این حیوانات جلب کند و در این مسیر از هر تلاشی برای معرفی آنها کم نمی‌گذارد. در ادامه با هشت حیوان زشت که این انجمن آنها را در راس طرح‌های حفاظتی خود قرار داده، آشنا خواهیم شد.

میمون دماغ‌دراز

هنوز مشخص نشده که چرا دماغ این میمون‌ها اینقدر دراز و غیرعادی است، اما جالب است بدانید جنس نر این گونه دماغی به مراتب بزرگ‌تر و درازتر از جنس ماده دارد. دانشمندان تصور می‌کنند همین دماغ دراز یکی از جذابیت‌های این حیوانات برای جنس مخالف در زمان زادآوری باشد! میمون‌های دماغ‌دراز ویژگی منحصر به فرد دیگری هم دارند و آن داشتن دستگاه هاضمه پیچیده و متفاوتی است که امکان تغذیه از برگ درختان و میوه را برای آنها مهیا می‌سازد. میمون‌های دماغ‌دراز ظاهراً تنها نخستین سانانی هستند که عادت به جویدن تنباکو دارند. تخریب زیستگاه از جمله دلایل تهدید جمعیت آنهاست و همین موجب شده در رده «در معرض خطر» اتحادیه جهانی حفاظت از طبیعت و منابع طبیعی جای بگیرند. میمون‌های دماغ‌دراز بومی بورنئو هستند و به صورت اتفاقی در برونئی، اندونزی و مالزی نیز مشاهده شده‌اند. علاقه این میمون‌ها بیشتر به جنگل‌های مناطق باتلاقی است. حتی گزارش‌هایی مبنی بر مشاهده این میمون‌ها در رودخانه‌ها ارائه شده که نشان از قابلیت شنا کردن آنها دارد. زیست‌شناسان معتقدند این مساله یکی از دلایل تغییر رژیم غذایی میمون‌های دماغ‌دراز در طول سال و در عین حال نشانی از قابلیت و توان سازگاری بالای آنها با تغییرات محیطی است. متأسفانه یکی از مهم‌ترین علل کاهش جمعیت این گونه منحصر به فرد، باور سنتی چینی‌ها به تاثیر ترشحات روده‌ای این جانور در درمان برخی بیماری‌ها بوده که موجب شکار بی‌رویه آنها شده است.

مارماهی دهان‌گرد اقیانوس آرام

مارماهی‌های دهان‌گرد یکی از قدیمی‌ترین موجودات زنده هستند که طی فرآیند تکامل خود به ستون فقرات اولیه‌ای مجهز شده‌اند. آنها برخلاف اکثر ماهیان آرواره ندارند و به همین دلیل از لاشه و بقایای دیگر آبزیان که آرام آرام در بستر اقیانوس انباشته می‌شوند، تغذیه می‌کنند. مارماهیان عادت دارند لاشه را از قسمت دهان یا مقعد سوراخ کنند و سپس وارد آن شوند و از قسمت‌های گوشتی آن تغذیه کنند. مارماهی دهان‌گرد اقیانوس آرام از این نظر موجودی منحصر به فرد است، زیرا تنها حیوان مهره‌داری است که می‌تواند غذای خود را مستقیماً از طریق پوست جذب کند. این گونه درست مانند دیگر مارماهیان عادت دارد با روی هم گذاری مقادیر زیادی گل و لجن نه تنها شکار خود را به دام بیندازد بلکه در عین حال از دسترس شکارچیان نیز دور بماند. مارماهی دهان‌گرد اقیانوس آرام همان‌طور که از نامش مشخص است، تنها در نواحی مرکزی، شرقی و شمال شرقی اقیانوس آرام در حوالی کانادا، مکزیک و ایالات متحده آمریکا زندگی می‌کند. اتحادیه جهانی حفاظت از طبیعت و منابع طبیعی، داده‌ها در مورد این گونه را ناکافی دانسته است. لذا هنوز به طور قطع در مورد وضعیت زیستی این گونه نمی‌توان نظر داد، اما ظاهراً جمعیت آنها رو به کاهش است.

قورباغه ارغوانی

قورباغه ارغوانی هندی، حیوانی منحصر به فرد است که تقریباً تمام سال را زیرزمین سپری می‌کند. این قورباغه زشت فقط دو هفته در سال و آن هم در زمان وقوع توفان‌های مانسون به سطح زمین می‌آید تا تولیدمثل کند. توفان‌های مانسون، بادهای موسمی است که در تابستان از اقیانوس هند به سمت شمال می‌وزد. بارش باران در این اوقات از سال باعث تشکیل دریاچه‌ها و برکه‌های فصلی در هندوستان می‌شود و درست در همین زمان از سال است که قورباغه‌های ارغوانی از زیرزمین خارج شده و شروع به تولیدمثل می‌کنند. شیوه زندگی این قورباغه تا سالیان سال به صورت یک راز باقی بود، اما این راز بزرگ در سال 2003 میلادی (1382 هجری شمسی) کشف شد. متأسفانه این گونه منحصر به فرد اکنون در معرض خطر انقراض قرار دارد.

زیرا زیستگاه های معدودی از جنگل های بارانی هندوستان می توان پذیرای این گونه باشد و همین مناطق انگشت شمار نیز در حال تغییر کاربری و تبدیل شدن به اراضی زراعی است.

قورباغه دریاچه تی تی کا کا

قورباغه های دریاچه تی تی کا کا، قورباغه های بزرگی هستند که فقط در آب و نه در خشکی، آن هم صرفا در دریاچه تی تی کا کا آمریکای جنوبی زندگی می کنند. دریاچه تی تی کا کا واقع در مرز دو کشور پرو و بولیوی که حدود 3800 متر از سطح آب های آزاد بالاتر است، یکی از مرتفع ترین و منحصربه فردترین دریاچه های جهان است. قورباغه های بزرگ این دریاچه چین خوردگی های بزرگ و خاصی روی بدن دارند که باعث می شود سطح بدن آنها از حالت نرمال بیشتر باشد. این افزایش سطح پوست کمک بزرگی برای جذب اکسیژن از محیط اطراف است و دانشمندان باور دارند که این عامل در بقای قورباغه ها نیز نقش اساسی دارد. این گونه اکنون به دلیل تخریب وسیع زیستگاه، حضور گونه های مهاجم و مهمتر از همه شکار و صید توسط بومیان منطقه بشدت در معرض خطر انقراض است. اتحادیه جهانی حفاظت از طبیعت و منابع طبیعی در تازه ترین گزارش خود صید این گونه برای تهیه غذا و دارو را از جمله مهم ترین دلایل کاهش جدی جمعیت آن بر شمرده و اعلام کرده که نزدیک شدن قورباغه ها به مناطق کم عمق بویژه در دوران زادآوری میزان آسیب پذیری آنها را دوچندان کرده است.

موش کور برهنه؛ یک سوپر استار!

ظاهر مسخره این حیوان نباید به هیچ وجه فریب تان دهد! زیرا این گونه واقعا یکی از ابرقهرمانان حیات وحش است. موش کور برهنه یکی از دو پستاندار فوق اجتماعی است که در قالب گروه های خاص (کلونی ها) زیست می کند. از نمونه زیستمدانان فوق اجتماعی می توان به مورچه ها و زنبورها اشاره کرد. حیوانات فوق اجتماعی اغلب عادات زیستی منحصربه فردی دارند که باعث تمایز آنها از سایرین می شود.

مثال نوزادان آنها معمولا به شکلی سازماندهی شده نگهداری و مراقبت می شوند. یا این که حتی از نظر تقسیم کارگروهی تابع الگو و اسلوب خاصی است که باعث می شود عده ای در گروه زادآور و عده ای دیگر در گروه کارگر جای گیرند و در این راه همه با هم برای بقای گروه خود تلاش می کنند. موش های کور برهنه به گروه های خود بسیار وابسته هستند. هر گروه از 75 تا 80 موش کور تشکیل شده که البته تلفیقی از نسل های متفاوت است. در هر گروه فقط یک موش کور ماده و حداکثر سه موش نر اجازه زادآوری دارند و سایر اعضای گروه در نقش کارگر باید از نوزادان و گروه خود حفاظت کنند. موش های کور برهنه بومی اتیوپی، کنیا و سومالی هستند. یکی از ویژگی های خارق العاده موش های کور برهنه این است که براساس تحقیقات متعدد به هیچ وجه به بیماری سرطان مبتلا نمی شوند و این مساله ای است که توجه پژوهشگران را بشدت به خود جلب کرده است. موش های کور برهنه از غلات تغذیه می کنند. سیب زمینی شیرین از جمله غذاهای مورد علاقه این گونه است. در حال حاضر تهدیدی خاص متوجه موش های کور برهنه نیست و از نظر جمعیتی در شرایط پایداری قرار دارند؛ چنان که در رده بندی اتحادیه جهانی حفاظت از طبیعت و منابع طبیعی نیز در رده «حداقل نگرانی» جای گرفته اند.

آی آی؛ میمونی با انگشت خاص

« آی آی » نام نوعی میمون پوزه دار است که فقط در جنگل های ماداگاسکار زندگی می کند. این حیوان در اصل یک نوع لیمور (گروهی خاص از میمون های ماداگاسکار و جزایر کومورو واقع در اقیانوس هند) است که دندان هایی شبیه به یک جونده و یک انگشت میانی نازک خاص برای تغذیه دارد.

آشیان اکولوژیک این حیوان همپوشانی جالبی با دارکوب ها دارد. آشیان اکولوژیک یا نیچ، مکانی در یک اکوسیستم است که یک گونه از لحاظ غذایی به آن وابسته است در واقع آشیان اکولوژیک مکانی در یک اکوسیستم است که تمام خصوصیات فیزیکی، شیمیایی و بیولوژیکی یک موجود زنده از لحاظ نقش یا سطح غذایی در آن تعریف می شود. آی آی در آشیان اکولوژیکی منحصربه فردش و در رقابت نزدیک با دارکوب ها از انگشت منحصربه فردش بیشترین بهره را می برد. این انگشت خاص نه تنها مکان کرم ها و حشرات را زیر پوست درختان شناسایی می کند، بلکه در بیرون کشیدن و تغذیه از آنها نیز نقش اساسی دارد. تخریب زیستگاه و شکار از جمله عواملی است که جمعیت این گونه را بشدت کاهش داده است.

این گونه بیشتر در بخش های شرقی، شمالی، مرکزی و غربی جزیره ماداگاسکار دیده شده است، اما تازه ترین تحقیقات نشان می دهد که تکه تکه شدن زیستگاه در عمل باعث شده فقط تراکم های جمعیتی کم تعداد و معدودی در این نواحی حضور داشته باشند. علاوه بر این مطالعات حاکی از آن است که تنوع ژنتیکی این گونه بشدت پایین آمده که این مساله در جای خود می تواند ادامه بقای آنها را با مشکل بسیار جدی مواجه کند. آی آی یک نخستی سان شب زی است که در شرایط ایده آل می تواند خود را با زیستگاه های متفاوتی از جنگل های بارانی گرفته تا جنگل های برگ ریز، جنگل های دست کاشت و ثانویه، درخت زارهای مناطق خشک و حتی جنگل های مانگرو و کشتزارها سازگار کند.

خوک زگیل دار ویسایان

خوک زگیل دار ویسایان نام یک پستاندار از تیره گرازها و سرده خوک هاست که اکنون در فهرست سرخ اتحادیه جهانی حفاظت از طبیعت و منابع طبیعی در رده «بشدت در معرض خطر» قرار دارد. این حیوان تا سال 1997 میلادی (1376 هجری شمسی) به عنوان یک زیرگونه شناخته می شد، اما تحقیقات ژنتیکی نشان داد که خوک های زگیل دار ویسایان را به دلایل متعدد بایستی یک گونه منحصربه فرد و مجزا دانست. این گونه را فقط می توان در بخش غربی جزایر ویسایان در نواحی مرکزی فیلیپین جستجو کرد. نام این حیوان برگرفته از برآمدگی یا زگیل خاصی است که در ناحیه صورت قابل مشاهده است. هنوز بدرستی مشخص نیست که چرا این نوع زگیل های خاص روی صورت این حیوان وجود دارد؛ اما آنچه مسلم است تاثیر

بسزایی است که این مساله در ظاهر این گونه بر جای گذاشته و جایگاه آن را به عنوان یکی از زشت ترین حیوانات جهان تثبیت کرده است. زیستگاه خوک های زگیل دار بیشتر جنگل های اولیه و ثانویه و بویژه مناطق باتلاقی است، اما همین زیستگاه های معدود نیز به طور گسترده ای تخریب شده است. تحقیقات اتحادیه جهانی حفاظت از طبیعت و منابع طبیعی حاکی از آن است که بیش از 80 درصد جمعیت خوک های زگیل دار در طول سه نسل از بین رفته اند.

زمردهای گوژسر

زمردهایان از راسته سوف ماهیان است. در ایران فقط یک گونه از آنها با نام دراکولین یا دم جارویی در آب های خلیج فارس و دریای عمان زندگی می کند. این گونه بیشتر در مناطق کم عمق ساحلی، صخره ای، مرجانی و البته بسترهای شنی و پوشیده از گیاهان دریایی مشاهده می شود. یکی از خویشاوندان نزدیک دراکولین، زمردهای گوژسر است که بومی نواحی شرقی و غربی اقیانوس هند؛ بخش های مرکزی، غربی، شرقی و شمال غربی اقیانوس آرام است. زمردهای گوژسر که به آن ماهی ناپلئون نیز گفته می شود، درست همانند خویشاوند نزدیک خود به زیستگاه های مرجانی روی می آورد. جمعیت این گونه نادر بشدت در اقیانوس هند و آرام رو به کاهش است. زمردهای گوژسر جثه نسبتا بزرگی دارد؛ به طوری که در برخی موارد ابعاد بدن جنس نر به دو متر هم می رسد. نام این ماهی برگرفته از برآمدگی نامتعارف و بزرگی است که در ناحیه سر دیده می شود. این گونه در نوع خود یک شکارچی بی نظیر است؛ زیرا بیشتر از آبریان سخت و سمی مثل خرگوش های دریایی و ستاره دریایی خارتاج تغذیه می کند. خرگوش های دریایی جزو نرم تنان شکم پا هستند و هنگام خطر از خود ماده ای ترشح می کنند که مثل دود سیگار به صورت ناگهانی محیط را تیره و تار می کند. ماده ترشح شده براحتی حواس شکارچی را تحت تاثیر قرار می دهد؛ بنابراین شکار آنها برای اغلب شکارچیان سخت و دشوار است. از طرف دیگر شکار ستاره دریایی خارتاج به واسطه خارهای سمی مشکلات خاص خود را دارد. با وجود همه دشواری ها در حال حاضر این شکار بی رویه از سوی عوامل انسانی است که جمعیت زمردهایان گوژسر را بشدت کاهش داده است. این گونه هم اکنون در فهرست سرخ اتحادیه جهانی حفاظت از طبیعت و منابع طبیعی در رده در معرض خطر قرار دارد.

فرناز حیدری / جام جم